

הלכות חמץ ומצה פרק ז

- א** מצות עשה שלתורה לספר בנסים ונפלאות שנעשו לאבותינו במצרים, בליל חמשה עשר בניסן שנאמר "זכור את-היום הזה אשר יצאתם" כמה שנאמר "זכור את-יום השבת". ומנין שבליל חמשה עשר תלמוד לומר "והגדת לבנך, ביום ההוא לאמר: בעבור זה בשעה שיש מצה ומרור מנחים לפניך.
- ב** ואף על פי שאין לו בן, אפלו חכמים גדולים חייבים לספר ביציאת מצרים; וכל המאריך בדברים שארע ושהיו, הרי זה משבח.
- ג** מצוה להודיע לבנים, ואפלו לא שאלו שנאמר "והגדת לבנך. לפי דעתו שלבן, אביו מלמדו. כיצד: אם היה קטן או טפש אומר לו, בני, כלנו היינו עבדים כמו שפחה זו או כמו עבד זה במצרים, ובלילה הזה פדה אותנו הקדוש ברוך הוא, ויצאנו לחרות; ואם היה הבן גדול וחקם מודיעו מה שארע לנו במצרים, ונסים שנעשו לנו על ידי משה רבנו: לפי דעתו שלבן.
- ד** ואריך לעשות שנוי בלילה הזה כדי שיראו הבנים וישאלו ויאמרו, מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות, עד שישב להם ויאמר להם, כך וכך ארע וכך וכך היה.
- ה** וכיצד משנה מחלק להם קליות ואגוזים, ועוקרים השלחן מלפניהם קדם שיאכלו, וחוטפין מצה זה מיני זה, וכיוצא בדברים האלו. אין לו בן, אשתו שואלתו; אין לו אשה שואלתו זה את זה מה נשתנה הלילה הזה, ואפלו היו בלן חכמים. היה לבדו, שואל לעצמו מה נשתנה הלילה הזה.
- ו** ואריך להתחיל בגנות, ולסיים בשבח. כיצד: מתחיל ומספר שבתחלה היו אבותינו בימי תרח ומלפניו, כופרים וטועין אחרי ההבל ורודפין עבודה זרה; ומסיים בדת האמת, שקרבנו הקדוש ברוך הוא לה, והבדילנו מן התועים, וקרבנו ליחודו. וכן מתחיל ומודיע שעבדים היינו לפרעה במצרים, וכל הרעה שגמלונו; ומסיים בנסים ונפלאות שנעשו לנו, ובחרותנו. והוא שידרש מ"ארמי אבד אבי עד שיגמר כל הפרשה; וכל המוסר ומאריך בדבר פרשה זו, הרי זה משבח.
- ז** כל מי שלא אמר שלושה דברים אלו בליל חמשה עשר, לא יצא ידי חובתו; ואלו הן פסח, מצה, ומרורים: פסח, על שם שפסח המקום ברוך הוא על בתי אבותינו במצרים, שנאמר ואמרתם זבח-פסח הוא לה מרורים, על שם שמררו המצריים את בני אבותינו במצרים; מצה, על שם שנגאלו. ודברים האלו בלן, הן הנקראין הגדה.
- ח** בכל דור ודור, חוב אדם להראות את עצמו כאלו הוא בעצמו יצא עתה משעבוד מצרים, שנאמר ואתנו, הוציא משם ועל דבר זה צוה בתורה כלומר כאלו אתה בעצמך היית עבד, ויצאת לחרות ונפדיית.
- ט** לפיכך כשעוד אדם בלילה הזה, צריך לאכל ולשתות והוא מסב דרך חרות. וכל אחד ואחד, בין אנשים בין נשים, חוב לשתות בלילה הזה, ארבעה כוסות שלין אין פחות מהן; ואפלו עני המתפרנס מן הצדקה, לא יפחתו לו מארבעה כוסות שעור כל כוס מהן, רביעית.
- י** אפלו עני שבישראלי, לא יאכל עד שישב. אשה אינה צריכה הסבה; ואם אשה חשובה היא, צריכה הסבה. וכן אצל אביו והשמש בפני רבו, צריכה הסבה; אבל תלמיד בפני רבו, אינו מסב אלא אם כן נתן לו רבו רשות. והסבת זמין, אינה הסבה; וכן המסב על ערפו, או על פניו אין זו הסבה. ואימתי צריכה הסבה בשעת אכילת כזית מצה, ובשתית ארבעה כוסות האלו. ושאר אכילתו ושתיתו אם הסב, הרי זה משבח; ואם לאו, אינו צריך.
- יא** ארבעה כוסות האלו צריך למזג אותן, כדי שתהיה שתיה ערבה: הכל לפי היין, ולפי דעת השותה; ולא יפחת בארבעתן, מרביעית יין חי. שתה ארבעה כוסות אלו מיין שאינו מזוג יצא ידי ארבעה כוסות, ולא יצא ידי חרות; שתה ארבעה כוסות מזוגין בבת אחת יצא ידי חרות, ולא יצא ידי ארבעה כוסות. ואם שתה מכל כוס מהן רבו, יצא.
- יב** כל כוס וכוס מארבעה כוסות האלו, מברך עליו ברכה בפני עצמו. וכוס ראשון, אומר עליו קדוש היום; כוס שני, קורא עליו את ההגדה; כוס שלישי, מברך עליו ברכת המזון; כוס רביעי, גומר עליו את ההלל, ומברך עליו ברכת השיר. ובין הכוסות האלו אם רצה לשתות, שותה; בין שלישי לרביעי, אינו שותה.
- יג** החרסת מצוה מדברי סופרים, זכר לטיט שהיו עובדין בו במצרים. וכיצד עושין אותה לוקחין תמרים או גרגרות או צמוקין וכיוצא בהן, ודורסין אותן, ונותנין לתוכן חמץ, ומתבלין אותן בתבלין כמו טיט בתבן; ומביאין אותן על השלחן, בליל הפסח.
- יד** אכילת מרור אינה מצוה מן התורה בפני עצמה, אלא תלויה היא באכילת הפסח שמצות עשה אחת לאכל בשר הפסח, על מצה ומרורים. ומדברי סופרים, לאכל המרור לבדו בלילה זה, אפלו אין שם קרבן פסח.
- טו** מרורים האמורים בתורה, הן החצרת והעלשין והתמכה והחרחבונה והמרור; כל אחד מחמשת מיני גרן אלו, נקרא מרור. ואם אכל מאחד מהן או מחמשתן כזית, יצא והוא, שיהיו לחין; ויוצאין בקלח שלחן, אפלו גבש. ואם שלקו, או כבשו, או בשלו אין יוצא בהן.